

PROCESUL LUI IULIU MANIU, REFLECTAT ÎN ARHIVELE SĂLĂJENE

DĂNUȚ POP*

THE TRIAL OF IULIU MANIU REFLECTED IN SALAJ ARCHIVES

ABSTRACT: On November 11, 1947, Iuliu Maniu, president of the National Peasants' Party and one of the makers of the Great Union (December 1, 1918) is sentenced to life imprisonment as a result of an unfair trial. To maintain the country's democratic course, he opposed the government of Petru Groza, established under Soviet pressure.

The 1946 parliamentary elections are falsified, favoring the Communists, and the opposition's protests, particularly Iuliu Maniu's ones, in addition to the Western powers who strived to cancel the elections, have remained unsuccessful. Moreover, the communist party was strengthened as a result of the government reshuffle that followed the withdrawal of opposition representatives from the government, and on December 1, 1946 King Mihai opened the activity of the newly elected parliament, thus validating the elections.

The political life of Salaj remained agitated after the November 1946 elections, and anti-communist propaganda continued after the announcement of the "official" results. The most aggressive anticommunists were the peasants. The National Peasants' Party and Iuliu Maniu's activity was of great interest for the Communist Party's leaders, because in the county there was Bădăcin, Iuliu Maniu's hometown.

The Tămădău affair, dated July 14, 1947, will lead to the dissolution of the National Peasants' Party and the arrest of its leaders. A trial had followed, and the unfair sentence given to Iuliu Maniu, the life-imprisonment, was presented in meetings organized in net's centers and in several villages in Salaj. It wasn't gladly received by the residents of Salaj, as the Communists had hoped, but on the contrary, with hope, manifested in many ways, that he will soon be released.

However, it wasn't like that. The western protests, as the 1946 elections, were not taken into account, and Iuliu Maniu died in Sighet prison on February 5, 1953.

REZUMAT: La 11 noiembrie 1947, Iuliu Maniu, președintele Partidului Național Țărănesc și unul din făuritorii Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, este condamnat la închisoare pe viață, în urma unui proces nedrept. Pentru a păstra cursul democratic al țării el s-a opus guvernului Petru Groza, instaurat sub presiune sovietică.

Alegerile parlamentare din 1946 sunt truate în favoarea comuniștilor, iar protestele opoziției, ale lui Iuliu Maniu în special, pe lângă puterile occidentale pentru anularea alegerilor au rămas fără rezultat.

Mai mult, partidul comunist a ieșit întărit în urma remanierii guvernamentale care a urmat retragerii din guvern a reprezentanților opoziției, iar la 1 Decembrie 1946 Regele Mihai a deschis lucrările parlamentului nou ales, validând astfel alegerile.

Viața politică sălăjeană a rămas agitată și după alegerile din noiembrie 1946, iar propaganda anticomunistă a continuat și după anunțarea rezultatelor „oficiale” ale alegerilor. Cei mai înverșunați anticomuniști erau țărăniștii. Activitatea Partidului Național Țărănesc și a lui Iuliu Maniu interesa în cel mai înalt grad conducerea partidului comunist, deoarece în județ exista Bădăcinul, satul lui Iuliu Maniu.

Momentul Tămădău, din 14 iulie 1947, va duce la dizolvarea P.N.Ț. și arestarea liderilor săi. A urmat procesul, iar sentința nedreaptă dată lui Iuliu Maniu, temniță grea pe viață, a fost prezentată în adunări organizate în centrele de plasă și mai multe comune sălăjene, dar sentința nu a fost primită cu bucurie de sălăjeni, așa cum au sperat comuniștii, ci dimpotrivă, cu speranța, manifestată în multe moduri, că acesta va fi eliberat curând.

Nu a fost însă așa, protestele occidentului, la fel ca în cazul alegerilor din 1946, nu au fost luate în seamă, iar Iuliu Maniu moare în închisoarea de la Sighet, în 5 februarie 1953.

* Doctor în istorie; fost cercetător științific în cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă-Zalău; în prezent șef Serviciu în cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Sălaj; email: popdnt@yahoo.com

KEYWORDS: Iuliu Maniu; National Peasants' Party; communists; falsified elections; unfair trial; sentence.

CUVINTE-CHEIE: Iuliu Maniu, Partid Național Țărănesc, comuniști, alegeri trucate, proces nedrept, condamnare

11 noiembrie 1947. Iuliu Maniu, unul dintre făuritorii Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, este condamnat la închisoare pe viață. Justiția, aservită comuniștilor ajunși la putere sub presiune sovietică, l-a trimis, de fapt, la moarte. Nu s-a ținut cont de faptul că Iuliu Maniu a demontat cu demnitate toate acuzațiile, nici de vârsta sa înaintată, nici că a apărut drepturile românilor încă înainte de 1918 în Parlamentul de la Budapesta, nici de rolul său, atât de important, în înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România. Guvernul condus de Petru Groza, numit de Iuliu Maniu „un guvern odios cum nu a fost altul în România”, nu a dorit decât înlăturarea lui, pentru totdeauna, de pe scena politică românească, pe care o dominase, cu personalitatea sa, decenii la rând.

La 6 martie 1945, când se instituise acel guvern „odios”, erau, în întreg județul Sălaj, doar câțiva membri ai partidului comunist (iar înainte de 23 august 1944, doar doi: Goldberger Adalbert și Huluba Emil). Abia la sfârșitul lunii numărul lor va trece de 20. Nici vorbă de vreo organizare a acestora: partidul nu avea secții, școală de cadre, corespondent de presă sau serviciu financiar. Dar, cu partidul la guvernare și trupele sovietice în țară, situația se schimbă curând. Crește numărul membrilor, se creează structurile necesare, femeile și tineretul capătă un minim de organizare, iar conferința organizației județene Sălaj a P.C.R., din 11 noiembrie 1945, își stabilea ca sarcini prioritare eliminarea totală a burgheziei și elementelor „reacționare”, întărirea partidului și arătarea „adevăratei puteri” a acestuia în alegeri.

La data conferinței, erau înscrși în evidențele organizației județene de partid aproape 5.000 de membri, la o populație a Sălajului de peste 360.000 locuitori, incuzând aici plășile Carei și Valea lui Mihai, care vor face din munca de pregătire a alegerilor și de câștigare a lor o chestiune de viață și de moarte, așa cum precizase unul dintre conducătorii lor, Chimiveș Teodor, în conferința județeană: „Dacă nu vrem să murim, trebuie să reușim!”

Despre cum s-a desfășurat procesul electoral din 1946 și cum au „câștigat” comuniștii alegerile, s-a scris mult. Documentele oficiale, păstrate în fondurile Tribunalului județene, după cum se știe, indică victoria Blocului Partidelor Democratice (B.P.D.). Dar, cu toate măsurile luate de comuniști pentru ascunderea adevărului, sunt de găsit, în rapoartele de activitate ale partidului din perioada desfășurării alegerilor, multe informații despre fraudarea masivă a scrutinului. Unele cazuri au fost deja dezvăluite, în studiile apărute pe marginea acestei teme¹. Nu vom relua aici decât câteva, pentru a avea o imagine cât mai reală asupra scrutinului decisiv din noiembrie 1946. Astfel, la Zalău, „pe motivul că biroul electoral are ceva de discutat au fost rugați delegații și asistenții să părăsească sala pe câteva minute și să aibă grijă să nu intre nimenea în sală. În minutele acestea goală [sic!] președintele cu biroul a pus în urnă cca. 500 de voturi la secțiunea I-a și 300 la secțiunea II-a. Întrucât voturile erau pregătite de înainte toată socoteala n-a ținut decât două minute. Așa că delegații și asistenții abia au ieșit afară că au fost chemați înapoi. În felul acesta nici n-a trecut în mintea lor nimic în legătură cu urna. Iar mai departe n-am lăsat să se gândească pentru că imediat am dat drumul cetățenilor pentru votare”. La Cehu Silvaniei, „am reușit ca să obținem o mulțime de voturi de 700 Buc. încă în seara zilei de 18, care prin votanți în total 910 din partea B.P.D.-ului (prin urmare, rezultatul real al B.P.D. ar fi fost de doar 210 voturi!), opoziția 1.106, uniunea UPM-ului 213, lupiștii 114, după toate eforturile și năzuința pe care am depus-o”³⁴. Un alt mod de operare la Moftinul Mare, unde acțiunea de introducere în urnă a voturilor favorabile comuniștilor se petrece în timpul mesei de prânz: „pe când erau cu toții la masă, eu (secretarul cu educația politică delegat din partea comuniștilor acolo, n.n.) m-am reîntors împreună cu grefierul Cioclu punând la încercare toată prezența de spirit cu

¹ Despre începuturile regimului comunist în Sălaj, inclusiv alegerile din 1946, am publicat în revista *Caiete Silvane* câteva studii în anii 2016–2017, informații folosite și aici. Trebuie menționat, totodată, că nu s-au păstrat arhive ale partidelor istorice în Sălaj, cele mai multe dintre informațiile prezentate provenind din arhivele partidului comunist.

toate că eram spionați din toate părțile am reușit să introducem în localul de vot cca. 700 buletine de vot pe care le-am introdus în urnă. Cu toată vigilența delegaților maniști, totuși nu au reușit să observe”.

Un raport al Comitetului Județean Sălaj al P.C.R., privitor la activitatea desfășurată de la 24 noiembrie până la 22 decembrie 1946, cuprinde multe informații despre perioada imediat următoare alegerilor din noiembrie 1946. De la început se arată că liniștea și tăcerea de după alegeri n-au durat mult. Dar nici nu se putea altfel, în condițiile în care alegerile au fost truate. De pildă, în plasa Șimleu Silvaniei situația rămânea încordată, „fiind aici cuibul reacțiunii Bădăcinul. Mai fiind aici și o mulțime de elemente reacționare de nepoți ai lui Maniu ca Popa Raț, din Jurtelecul Șimleului, Dr. Pop Ionel”. Nici în plasa Cehu Silvaniei nu era o situație mai bună, „mai ales că o serie de maniști sunt prin regiunea Codrului”. De asemenea, în plasa Valea lui Mihai „se fac cele mai odioase afaceri. Primpretorul plasei Farkas Victor în public și în localuri manifestă contra regimului”, iar în plasa Tășnad, „reacțiunea manistă se manifestă prin fostul candidat inginer agr. Filip Sever cari în adunări publice manifestă ura între naționalități, antisemitismul și antisovietismul”.

„Reacțiunea” își mai manifesta nemulțumirea pentru înfrângerea din alegeri, arăta același raport, și prin lansarea a „fel și fel” de zvonuri: „că alegerile nu sunt valabile și că nu sunt aprobate de Anglia și America”, și că „în curând vor fi alte alegeri”, iar aceste noi alegeri „vor răsturna actualul regim”².

Dar, după cum se știe, protestele opoziției pe lângă puterile occidentale pentru anularea alegerilor au rămas fără rezultat, partidul comunist a ieșit întărit în urma remanierii guvernamentale care a urmat retragerii din guvern a reprezentanților opoziției, iar la 1 Decembrie 1946 Regele Mihai a deschis lucrările parlamentului nou ales, validând astfel alegerile.

La data întocmirii amintitului raport, semnat de secretarul politic al partidului comunist, Sabău Gheorghe, erau deja în evidențele organizației județene 7995 membri de partid, din care români 2607, unguri 4789, evrei 288 etc³. Cu aceștia va intra partidul în anul 1947, an în care partidele de opoziție vor dispărea, iar monarhia va fi abolită.

Viața politică sălăjeană a rămas, așadar, agitată și după alegerile din noiembrie 1946. Propaganda anticomunistă, manifestată cum și cât s-a putut în cadrul luptei electorale din anul 1946 (afișe și inscripții pe ziduri și pereții caselor, răspândirea de manifeste și fotografii ale liderilor partidelor de opoziție, adunări, mai mult clandestine, ale membrilor partidelor istorice ș.a.), a continuat și după anunțarea rezultatelor „oficiale” ale alegerilor.

Dificultatea desfășurării „muncii politice” în Sălaj este pusă, de șefii partidului comunist, pe seama caracterului „agrar” al județului, pe lipsa „aproape totală a industriilor” (cu excepția unor întreprinderi miniere, care sunt amintite) și, prin urmare, pe lipsa proletariatului „cu conștiință de clasă”⁴.

În plus, la începutul anului 1947, starea economiei sălăjene, oricum afectată de război, de seceta din anii precedenți și de colectările tot mai nemiloase⁵, s-a agravat. Agravare care s-a manifestat „în urcarea permanentă a prețurilor, în lipsa cronică a articolelor industriale ce este însoțită de lipsa crescândă a unor alimente și mai ales a cerealelor. Diferența între salariu și prețurile de piață devine tot mai mare, care pe lângă greutăți economice mai are influență și în domeniul politic. În special problemele sindicale s-au înmulțit și s-au agravat în ultimul timp. Muncitorii cu un nivel politic redus se agită și dau ocazia reacțiunii de a se folosi de această situație vitregă, făcând acțiuni provocatoare”⁶.

² S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 8.

³ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1946, f. 76–83.

⁴ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 16/1947, f. 2.

⁵ Pentru 1947 județul avea o cotă obligatorie de 800 vagoane porumb, 1500 vagoane cartofi, 50% sau 70% din producția de floarea soarelui sau rapiță, în funcție de suprafața cultivată etc., cei care nu-și predau cota fiind trimiși imediat în judecată la legea sabotajului; „În legătură cu colectările spun: că cerealele colectate nu se trimit în regiunile atinse de secetă, că se trimit în Rusia și Palestina. Aceste zvonuri sunt în popor lansate și de locuitori cari vin în județ din părțile bânuite de secetă”, „se colectează absolut totul ca apoi se va înființa colhozuri”, în Idem, dosar 1/1947, f. 8 și 21.

⁶ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 18/1947, f. 8; la începutul anului 1947 se raționalizează și consumul de pâine, o persoană din mediul urban, de pildă, având dreptul la 250 gr. pâine pe zi sau, în loc de pâine, la 350 gr. cartofi.

Se adăuga, acestor dificultăți, și problema națională, deoarece „Sălajul este județ de graniță”, iar aici „există Ipul și Treznea care amintesc de ororile regimului hortist”. Se dădea ca exemplu, printre multe altele, cazul de la Carei (care era, atunci, parte a județului, n.n.), unde „săptămâna prieteniei româno-maghiare a fost exploatată de reacțiune pentru a răspândi din nou zvonuri relativ la cele trei județe care de mult se agită că vor fi retrocedate Ungariei” (Satu Mare, Bihor și Sălaj, n.n.; iată și un alt exemplu: „Căci e bine ca plasa Carei să treacă la Satu Mare deoarece acolo sunt majoritatea maghiari și se va putea pune mai târziu problema alipirii județului Satu-Mare la Ungaria”). Iar concluzia era că în județ, și după alegeri, „reacțiunea română și maghiară tot cu șovinismul operează”⁷.

Capii acestei „reacțiuni” sunt, în opinia conducerii partidului comunist, „maniștii”. De la ei pornesc toate, ei se împotrivesc „noului drum”, ei trebuie eliminați: „În întreg județul, reacțiunea activează prin nepotismul lui Maniu, care formează cadrele acestui istoric”⁸. Iată-i și nominalizați, alături de alți „dușmani” ai regimului: „La Jibou, Dr. Victor Fărcaș”, care „apără moșierii unguri expropriați”; „La Cehul Silvaniei, Dr. Csok Vasile și cu Vaida Iuliu, fost primpretor, reprezentantul istoricilor”, care „se înțeleg și duc o propagandă dușmănoasă regimului guvernului și antisovietic”; „La Zalău, Dr. Simion Pop, șeful istoricilor și Dr. Domșa Iuliu, șeful Brătieniștilor”. Ei, toți, „duc o muncă subversivă regimului, ura între naționalități și contra URSS-ului. Și cu reacțiunea maghiară se înțeleg apărând vârfurile care sunt demascate”.

Dar pe aceștia îi ascultă și urmează, așa cum consemnează alte documente, elevi și studenți, preoți, țărani proprietari de pământ, militari de carieră, învățători, funcționari din felurite instituții ș.a. De aceea, încă se produc atacuri asupra unor activiști comuniști, ori devastări de sedii de partid. Iată exemplul de la Cehal, unde „Reacțiunea s-a revoltat asupra primarului luând sigiliul primăriei forțat și bătându-i pe vreo câțiva membri ai consiliului politic”⁹.

De fapt, este vorba de o întreagă lume (deși partidul încearcă să o minimalizeze, cum fac, de pildă, responsabilii de partid din plășile Zalău și Buciumi, contrazicându-se flagrant: „P.N.L., P.N.P., P.N.Ț. toate aceste trei organizații în Plășile noastre nu le avem, în aceste organizații nu sunt decât Preoții, învățătorii, Notarii E.T.C.”!)¹⁰, democratică în esența sa, care se opune, când și cum poate, lumii „noi”, totalitare, impusă din afară.

De la „maniști” pleacă și zvonurile insistente despre iminența unui nou război, menit să schimbe starea de fapt. Iată doar câteva, așa cum sunt consemnate în documente de arhivă din 1947: „între Anglia și Rusia se pregătește un război”, „Ungaria este ocupată de englezi și rușii sunt alungați de acolo”, „mântuirea noastră numai de la America va veni”¹¹. Și tot ei sunt considerați responsabili de acțiunile de protest ale puținilor muncitori din județ. Un exemplu este greva minerilor de la Lupoia, de la începutul anului 1947, unde „muncitorii au declarat grevă din motive de salar”, despre care responsabilii partidului raportează superiorilor că a fost „pusă la cale de reacționari din comuna Lupoia (...) Cercetările întreprinse au dus la descoperirea a doi fruntași maniști din comună dintre care unul a fost imediat arestat, dar celălalt urmează a fi arestat în aceste zile”¹².

Într-o consfătuire județeană a P.C.R. Sălaj, din 12 mai 1947¹³, la care participă toți șefii locali ai partidului, analiza activității „reacțiunii” ocupă un loc însemnat. Astfel, aflăm că la mina Surduc, din cei 210 mineri, doar 50 sunt membri P.C.R., „însă inactivi”, cei mai mulți fiind „maniști”. Că la Chieșd, la minele din localitate, din 170 de muncitori, „nici unul nu e organizat în partid, iar la minele Sărmășag,

⁷ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 9/1947, f. 71.

⁸ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 21.

⁹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 46/1947, f. 16.

¹⁰ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 32, f. 10.

¹¹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 21.

¹² S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 18/1947, f. 10; toate acțiunile de opoziție sunt puse în seama „reacțiunii”, „maniștilor”, iar metoda arestării celor care se împotrivesc partidului este mereu folosită.

¹³ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 30–42.

din 290 muncitori mineri, (doar, n.n.) 31 sunt membri de partid”. Că la Băsești și Nadișul Românesc, „reacțiunea”, „s-a pregătit să sărbătorească 10 Mai în public, însă au fost împiedicați de autorități”. Totuși, cu toată opoziția autorităților, „s-a sărbătorit în școală”. Că la Șimleu Silvaniei, partidul comunist nu are influență în mase, iar „maniștii înglobează 2/3 din reacțiune și învățătorime cari muncesc fățiș în mai multe comune”.

Acești „reacționari maniști” trebuie înlăturați. Reprezentantul Comitetului Central, Butariu, o spune răspicat în cadrul unei consfătuiri județene: „între noi și reacțiune nu e repaus, nu e târguială”, pentru că „noi vrem o lume nouă, și vom ajunge la aceasta prin omul nou”. Îl completează Roșca Tănase, secretarul județean al P.C.R.: „S-a câștigat lupta politică în alegerile din 19.IX. (XI; o greșală de culegere în text, n.n.) dar prin aceasta nu am câștigat toată lupta, nu a fost nimicită reacțiunea pe plan economic. Reacțiunea luptă în domeniile economic, la fabrici etc. și pe plan politic se folosește de problemele naționale, antisemitismul și de regele...”¹⁴.

Cei care se opun partidului sunt arestați. Câteodată, și alții. Într-un raport din luna mai 1947 scrie negru pe alb: „Arestările efectuate în rândurile unor elemente ale reacțiunii nu au făcut prea multă vâlvă. S-au comis însă cu acest prilej câteva greșeli care trebuiesc îndreptate: au fost arestați doi membri de partid unguri, care nu prezentau niciun pericol pentru siguranța publică și în schimb au fost lăsați liberi alții cu mult mai periculoși”¹⁵.

Raportul citat mai arată și că în plasa Jibou se înregistrează o revigorare a activității „reacțiunii”, „care se manifestă prin încercarea de a se organiza aici așa zisa secție muncitorească a P.N.Ț. precum și Tineretul. Agenții lor mai activi sunt câțiva studenți de la București și Cluj”¹⁶.

Activitatea Partidului Național Țărănesc și a lui Iuliu Maniu interesează în cel mai înalt grad conducerea partidului comunist, deoarece „nu trebuie uitat că în județul nostru există Bădăcinul și că peste tot în județ se mai găsesc mulți nepoți ai lui Maniu, foști diferiți responsabili în conducerea județului”¹⁷, datorită cărora, în Sălaj, au prins „rădăcini adânci ideile reacționare-maniste”.

Momentul Tămădău, din 14 iulie 1947, ce va duce la dizolvarea Partidului Național Țărănesc și arestarea liderilor săi, este reflectat în documentele interne ale partidului comunist din Sălaj, astfel: „După încercarea de fugă a bandei Mihalache și comp. – masa simpatizanților și chiar membrii cari până aci activau în mod conspirativ și unii chiar descluși, acei sunt în derută. O parte se simt înșelați în atitudinea trădătoare a fostului vicepreședinte. În urma acestui fapt, care a provocat frământări în sânul lor, s-a desprins un început de descompunere”¹⁸.

„Descompunerea” Partidului Național Țărănesc a fost „ajutată” în Sălaj și de valul de arestări care a urmat aici:

„Au fost ridicați 8 conducători:

1. Iarca Traian, pensionar, președintele organizației Zalau.
2. Pop, director de bancă, vicepreședintele organizației Zalau.
3. Cioban Petru, funcționar, responsabilul organizației de tineret.
4. Bardasiu Zaharie, învățător, membru în Comitetul Zalau.
5. Vaida Vasile, pensionar, Cehul-Silvaniei, membru în Comitetul Județean.
6. Roman Vasile, croitor, Zalau, membru în Comitetul Zalau.
7. Panfil Zaharie, proprietar auto, Cehul-Silvaniei, membru al Comitetului de Plasa.
8. Cioban Ioan, pensionar, Zalau, membru Comitetul Județean și responsabil al organizației de plasa Tășnad.

¹⁴ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 30–42.

¹⁵ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 2/1947, f. 16

¹⁶ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 2/1947, f. 16

¹⁷ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 9/1947, f. 71.

¹⁸ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 2/1947, f. 21–22.

Președintele județean Pop Simion, avocat, este bolnav în spital. A făcut încercări ca să-și ușureze situația, interesându-se, ce părere ar avea partidul nostru și cu ce s-ar ușura situația lui dacă s-ar retrage în mod public din P.N.Ț. Maniu/înainte de dizolvare/. Am respins această încercare declarând orice competență să apreciem posibilitatea de ușurare a situației sale. Mai sunt încă elemente de conducere, mai puțin periculoase, a căror situație este în curs de verificare”¹⁹.

Campania anti P.N.Ț., procesul și condamnarea lui Iuliu Maniu (iulie-noiembrie 1947), au un ecou deosebit în Sălaj, locul de baștină al liderului național-țărănesc. Condamnarea lui Iuliu Maniu a fost, și conform documentelor studiate, îndelung pregătită și dinainte stabilită. În rapoartele Secretariatului Comitetului județean de partid apare un capitol nou, „Campania de demascare a P.N.Ț. Maniu”, care revine, cu același titlu, în multe alte rapoarte ale organizațiilor de plasă, de secții etc. „Demascarea” a reprezentat o „sarcină specială” pentru partid, iar materialul folosit în „campanie” a fost primit de la Comitetul Central al P.C.R., prelucrat apoi într-o „consfătuire a comitetului județean, precum și în câte o consfătuire a comitetelor de plasă la reședință”.

S-au organizat în județ, în scopul „demascării”, „34 de adunări de partid pe centre, 121 adunări pe sate”, dar și adunări ale organizațiile de femei, tineret și Apărarea Patriotică. Au fost formate „echipe care în Duminici și sărbători se deplasează la sate făcând adunări populare”. La aceste adunări, unde au vorbit, în afară de activiștii partidului comunist, și „mai mulți fruntași maniști: pl. Cehul. Silv avocatul Mercea, fost secretar de plasă al P.N.T.ului, în Pl. Jibou avocatul Burdea fruntaș de seamă al P.N.T.-lui care a vorbit în fața a circa 2000 persoane”, s-a arătat „tot trecutul fostului P.N.Ț cu toate trădările și spionajul dus în favoarea dușmanilor păcii și ai democrației”²⁰.

Iată calendarul adunărilor de „demascare” în plasa Șimleu Silvaniei, conform raportului secretarului de plasă, V. Barboloviciu: „Prelucrarea s-a început în 16 sept. a.c. cu resp. de celulă, în 19 în adunările membrilor de partid, cu îndrumătorii în 25 sept., în 27 cu salariații de la Primărie, percepție, judecători, Oficiul PTT, Pretură, garda financiară, în 28 sept. adunări în 29 comune/centre mici”²¹.

„Demascarea” trebuia făcută „adoptându-se metoda de a lega păcatele fostului partid național țărănesc cu faptele săvârșite de conducătorii din județul nostru. Știind că în județul nostru se află Bădăcinul, am căutat ca acolo în bârlogul lui Maniu îndrumătorii noștri să pătrundă pentru a lămuri pe țăranii care au avut de suferit de urma moșiei lui Maniu”²². Adunarea de la Bădăcin („bârlogul lui Maniu”), considerată cea mai importantă, a fost pregătită din timp, „căutând să întrebuițăm pe țăranii care au suferit pe moșia lui Maniu, răscolind populația și trezind ura împotriva lui”²³. „În urma prelucrării de la Bădăcin, populația a fost răscolită – sora lui Maniu se plânge că comuniștii au pus stăpânire pe sat, iar satul vecin Lompirt cere exproprierea în total a pământurilor lui Maniu”²⁴.

„Atmosfera în general la aceste adunări se remarcă prin pasivitate”²⁵, iar „țăranii au arătat o indiferență față de condamnarea lui Maniu. Unii au spus că să facem ce vrem, căci pe ei îi interesează problemele economice. Alții au spus că de ce nu l-am spânzurat până acum. Într-un sat în timp ce se citea moțiunea de condamnare, un cetățean a strigat tare că nu este de acord cu condamnarea și a luat-o la fugă. Adunarea nu a fost derutată”²⁶.

Dar nu a fost doar pasivitate, ci s-au înregistrat cazuri unde „reacțiunea a încercat să piedice adunările, ex: comuna Căuaș unde un legionar a încercat să comenteze în timpul adunării, dar care a fost

¹⁹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 2/1947, f. 21–22.

²⁰ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 46/1947, f. 34.

²¹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 43/1947, f. 62.

²² S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 57.

²³ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f.44; vezi și dosar 2/1947, f. 43.

²⁴ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 40/1947, f. 4.

²⁵ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 44.

²⁶ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 40/1947, f. 4.

arestat imediat de jandarmi și după aceea atmosfera a fost restabilită în favoarea noastră. În comuna Săuca, în timpul expunerii câteva grupuri de reacționari au împiedicat prin murmure și chiar vociferări că nu sunt de acord cu arestarea. Aici atmosfera nu a fost reparată de îndrumătorii noștri²⁷. Dar cele mai mari greutăți în „demascare” veneau, spun responsabili P.C.R., din partea „preoțimei care sută la sută prin propagandă religioasă îngreunează lămurirea țăranilor”²⁸.

Arestările, în toată această perioadă, continuă: „am luat măsuri de siguranță în preajma deschiderii procesului, astfel au fost ridicați 20–25 dintre cadrele maniste, (...) am avut unele momente de greutăți și anume: în plasa Săcășeni un anumit individ Sava a căutat să provoace, de asemenea în comuna Săuca doi studenți. Aceștia au fost arestați, demascați” (documentele nu ne dau și numele celorlalți arestați, n.n.). Dar unii scapă de arestări și încearcă să se opună noului regim altfel, cu arma în mână: „Între granița Satu-Mare și Sălaj, punctul denumit sub codru, pela începutul lui 15 octombrie (1947, n.n.) au apărut elemente înarmate (...) în ziua de 1 noiembrie s-a luat legătură siguranța Satu Mare – siguranța Sălaj, făcând un plan de acțiune pentru a face o razie în această pădure de a captura aceste elemente. Rezultatul acțiunii nu-l cunoaștem încă fiindcă chiar în acest moment se execută această acțiune”²⁹ (în acest stadiu al cercetării nu am găsit alte referiri la această acțiune, n.n.).

Sentiința nedreaptă dată în procesul lui Iuliu Maniu, temniță grea pe viață, a fost prezentată în adunări organizate în centrele de plasă și mai multe comune, de unde se trimit „telegrame tribunalului, salutându-se sentiința”, dar responsabili partidului dau ca exemplu de reușită doar orașul Zalău, „unde au participat 1000–1200 cetățeni și unde s-a manifestat prin o vie agitație a populației pentru justa pedepsire a conducătorilor fostului P.N.Ț.”³⁰. În Șimleu Silvaniei, pentru „prelucrarea” sentiinței, s-au organizat „două adunări populare, anume una în seara pronunțării cu demonstrație de stradă, iar a doua zi fără demonstrație. Tot așa s-a prelucrat și în comuna Nușfalău. În ziua de 16 noiembrie s-a prelucrat în comunele Ceheiu, Criștelec, Mălădia, Uileac, Bilghezd, Zăuan și Valcăul de Jos. Prelucrarea s-a făcut de îndrumători pregătiți în ședințele de instructaj, primind și îndrumare în scris cu rezumatul tezei. Sentiința a fost primită cu calm din partea populației, însă nu s-a putut constata un entuziasm care trebuia să existe în realitate”³¹.

Dimpotrivă, după pronunțarea sentiinței nu numai că nu există „entuziasm” în județ, ci circulă cu insistență „zvonul” că Iuliu Maniu va fi, curând, „eliberat de anglo americani”³². Speranța eliberării lui Iuliu Maniu reiese și din alte documente: „În urma sentiinței de condamnare a conducătorilor fostului P.N.Ț reacțiunea caută să scoată în evidență faptul că Maniu și ceilalți conducători, nefiind condamnați la moarte, înseamnă o reușită a influenței anglo-americane asupra guvernului nostru, și că deci în viitor vor putea fi eliberați”³³. Nu a fost însă așa, protestele occidentului, la fel ca în cazul alegerilor din 1946, nu au fost luate în seamă, iar Iuliu Maniu moare în închisoarea de la Sighet, în 5 februarie 1953.

BIBLIOGRAFIE:

S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R. – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj, Fond Comitetul Județean al Partidului Comunist Român.

²⁷ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 9/1947, f. 44.

²⁸ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 15/1947, f. 18.

²⁹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 58–59.

³⁰ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 9/1947, f. 52.

³¹ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 35/1947, f. 17.

³² S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 1/1947, f. 66.

³³ S.J.A.N.Sj., F.C.J.P.C.R., dosar 9/1947, f. 61.